

Byvandringen kan suppleres med et besøg i Aalborg Historiske Museums besættelsesudstilling.

1. Helligåndsklosteret. C.W. Obels Plads

Mindetavle over Churchill-klubben. "Kun gennem handling vinder livet betydning". Drengene i Churchill-klubben var nogle af de første danskere, som greb til aktiv sabotage. Gruppen blev stiftet på klosteret i december 1941. Mindepladen sidder ved døren i venstre side af Klostergården.

2. Folkeregistret

Folkeregistret lå under krigen på C.W. Obels plads i nr. 16. 6. november 1944 kørte modstandsfolk op foran bygningen i en lastbil. Personalet blev holdt op, mens modstandsfolkene fyldte kartotekskortene i sække og bar dem ned i bilen, hvorefter de blev kørt bort og brændt. Baggrunden for aktionen var, at tyskerne samme dag forhandlede med byrådet om udlevering af registret.

3. Rådhuset, Gammeltorv

Den tyske besættelsesmagt beslaglagde en mængde offentlige bygninger og hoteller, der blev brugt til kontorer og indkvartering. Fra 1940-41 brugte de Aalborgs rådhus som militært hovedkvarter. Her holdt også feltgendarmetiet (militærpolitiet) til.

4. Hotel Phønix, Vesterbro

Den tyske øverstkommanderende havde sit hovedkvarter på Hotel Phønix, hvor han også boede.

Ved befrielsen blev det hovedkvarter for modstandsbevægelsen.

5. Urbansgade/ Vesterbro/ Tyren

Den 24. august 1943, dagen efter modstandsmanden Vangsteds begravelse, var en stor folkemængde på vej ind ad Vesterbro fra et møde ude i Skovdalen. Fra Urbansgade åbnede tyske soldater i to militærbiler ild. Også fra det tyske Wehrmachtsheim Vesterbro nr. 76 blev der formentlig skudt. Mange mennesker faldt om i området ved Cimbrentyren. I løbet af 2 dage blev 7 dræbt og 49 hårdt såret. Hele resten af ugen var der udgangsforbud og strejke.

Urolighederne i bl.a. Aalborg førte til, at den tyske rigsbefuldmægtigede Werner Best blev kaldt til Berlin og vendte tilbage med nye krav til den danske regering, som betød regeringens brud med tyskerne og samarbejdspolitikken 29. august 1943. Mandag den 30. ophørte strejker og uro i Aalborg på grund af, at tyskerne nu strammede grebet om befolkningen.

6. Reberbansgade 14

I marts 1943 nedkastede Royal Air Force 4 SOE-agenter (Special Operations Executive) ved Hornum Hede. De skulle hjælpe den danske modstandsbevægelse med bl.a. våben træning. To af de 4 agenter var Flemming Muus, der blev leder af SOE i Danmark, og Jens Paul Jensen, som blev leder i Aalborg.

Jens Paul Jensen boede fra 1. april 1943 sammen med Karl Peter Madsen i en lille lejlighed i Reberbansgade 14, tredje sal, der blev hovedkvarter for modstandsbevægelsen i Aalborg i sommeren 1943. Fra Reberbansgade ledede han flere modstandsgrupper. Den ene havde rod i Dansk Samling og spejderbevægelsen, og den blev ledet af Niels Erik Vangsted. En anden gruppe havde rod i DKP, Danmarks Kommunistiske Parti

Aalborggruppen fik materiel fra Hvidstensgruppen. Det blev hentet af Karl Peter Madsen i Randers. 1. maj 1943 indledte gruppen sabotage, der gik ud over cementfabrikker, værfter og ammunitionslagre. Sprængladningerne blev fremstillet i Reberbansgade.

Sidst i juli var gruppen klar til selv at modtage nedkastninger. Vangsted havde fundet et område

ved Madum Sø. Den første nedkastning 23. juli 1943 måtte aflyses på grund af tåge. 25. juli og 2. august lykkedes nedkastninger.

Natten mellem d. 17. og 18. august kom det til en skæbnesvanger nedkastningsaktion, der indirekte var med til starte nogle voldsomme sammenstød mellem aalborgenserne og den tyske besættelsesmagt. Mere om nedkastningen og Vangsted fortælles ved Vangsteds grav på Almenkirkegården.

Efter den mislykkede aktion 18. august 1943 fandt det danske politi frem til Reberbansgade 14. Her fandt politiet sprængstoffer og våben. En modstandsmænd havde dog nået at fjerne papirer, der kunne afsløre modstandsfolkene. Bevæbnet politi ventede i flere dage i lejligheden. De fleste af sabotørerne var dog gået under jorden. Flere af dem, herunder Karl Peter Madsen, slap senere til Sverige. Efter nogle dages venten dukkede en SOE-agent op i lejligheden og blev arresteret. Han blev senere befriet af modstandsbevægelsen.

7. Spejderborgen i Kong Hans Gade

Flere modstandsfolk, bl.a. Karl Peter Madsen og Niels Erik Vangsted, var med i spejderbevægelsen. 14/9 1944 blev Spejderborgen schalburgteret, dvs. saboteret af danske nazister. Halvdelen af bygningerne styrtede sammen, og spejderne var husvilde i mange måneder. Schalburgtaget var en hævnaktion på at modstandsbevægelsen havde saboteret en række autoværksteder, der samarbejdede med tyskerne.

8. Kong Hans Gades arrest

I den ældste del af arresten fra 1918 (ud mod Anders Borks Vej) sad medlemmerne af Churchillklubben efter anholdelsen 8. maj 1942. De blev angivet af en servitrice fra Konditori Holle. Da Churchill-klubben sad i arresten og ventede på deres dom, sendte både Konditori Holle og Konditori Kristine kager til dem, for at vise deres danske sindelag.

Nogle elever fra skolen gik hen foran arrestens vindue for at råbe hurra for sabotørerne. De yngste medlemmer blev overført til Nyborg Statsfængsel, mens de tre ældste blev i arresten. Det lykkedes dem at stikke af på natlige udflugter 19 gange, fordi de havde filet vinduestremmerne over.

I 1943 blev der bygget en ny fløj mod Dronning Christines Vej. Her sad efter befrielsen bl.a. 5 Gestapofolk fra Aalborg, som blev henrettet i Undallslands plantage ved Viborg.

9. 4. maj Kollegiet

Kollegiet blev oprettet af Frihedsfonden til minde om de faldne modstandsfolk under 2. Verdenskrig. Beboerne skal være efterkommere af modstandsfolk. Mindetavle:

Thi det er livets lov

At uret skal for ret ej evig gælde

De stærke hjerter vil til sidst den fælde

10. Niels Erik Vangsteds grav

Niels Erik Vangsteds grav. Almen Kirkegaard. Går man ind fra Kirkegårdsgade, er det ca. 20 m inde skråt til venstre.

Dansk modstandsmand. Født 28. marts 1920, død 18. august 1943. Begravet 23. august 1943.

17. august 1943 kom en melding på BBC om en nedkastning ved Madum Sø. 12 mand med SOE-agent Jens Paul Jensen i spidsen fik læsset de nedkastede containere på deres lastbil. Uden for Skørping blev de forfulgt og overhalet af en tysk militærlastbil. Ved Buderupholmvej blokerede den tyske bil vejen. I første omgang slap de forbi, men den generatordrevne lastbil kunne ikke køre fra tyskerne. Ved Hollandshus måtte den stoppe og sabotørerne forsøgte at flygte. Tyskerne standsede også og åbnede ild. Niels Erik Vangsted blev dræbt. Poul Kjær Sørensen blev fanget og henrettet 28. august.

Mandag 23. august udløste begravelsen af Niels Erik Vangsted fra Ansgar kirke voldsomme uroligheder og strejker i Aalborg. To mennesker mistede livet, og 21 blev såret. Tyskvenlige forretninger fik ruderne knust -bl.a. Konditori Kristine (nu San Giovanni pizzeria). Det var i øvrigt et af de steder, hvor Churchill-klubben stjal våben fra tyskerne.

11. Birks Missionshotel Hjørnet af Jernbanegade og Prinsensgade

I april 1941 afløste Birks Missionshotel rådhuset som tysk militært hovedkvarter. Feltgendarmeriet (militærpolitiet) flyttede med. Natten til den 14. september 1943 kom sabotøren Jens Eriksen op på taget af nabobygningen KFUM. Brandmuren spærrede vejen til hotellets tag. Men ved hjælp af tagrenden kunne han balancere over på hotellets tag med tidsindstillede bomber på ryggen, uden at den tyske vagt nede på gaden opdagede noget. Han firede bomberne ned i hotellets skorsten, således at alle 4 etager ville blive ramt. Bomberne skulle være eksploderet kl. 16, men på grund af varmen i skorstenen sprang de ved 9-tiden om morgenen. Bygningen blev raseret og en række mennesker såret.

12. Højskolehotellet
Gestapos hovedkvarter, Boulevarden 27
Mindeplade: Holger Emil Clausen

Fra efteråret 1943 brugte Gestapo højskolehotellet som sit nordjyske hovedkvarter. Der var en stab på et halvt hundrede tyske Gestapofolk og 30 danske medhjælpere. Her i lokalerne blev mange formodede modstandsfolk forhørt og tortureret. Det skete for lukkede vinduer og nedrullede gardiner på 3. etage.

Et af ofrene var Holger Emil Clausen, for hvem der er opsat en mindetavle. Han var aktiv i modstandsgruppen Frit Danmark, hvor han organiserede distributionen af illegale blade. Han blev arresteret af Gestapo 7. februar 1945, tortureret og derefter skudt i hotellets garage.

13. Rosenlundsgade 2
Mindeplade: Richardt Raetzel

Her blev stikkeren Ernst Laurits Mikkelsen likvideret 5. oktober 1944 af Ejnar Sørensen og Henrik Platou, medlemmer af en stikkerlikvideringsgruppe.

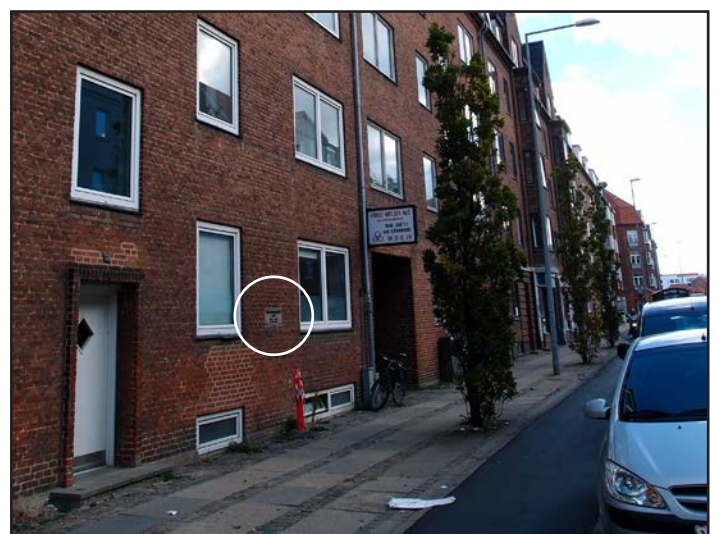
2 andre likvidatorer havde tidligere forsøgt at få ram på "Stikker-Mikkelsen" ved hans lejlighed på Sønderbro. Det mislykkedes, fordi Mikkelsen bar en skudsikker vest. Den ene likvidator Hans Henrik Jensen blev dræbt. Der er en mindeplade på hjørnet af Færøgade og Sønderbro.

Som hævn dræbte Petergruppen den danske læge Richardt Raetzel, der var kendt for at hjælpe modstandsfolk. Petergruppen bestod af tyske og danske SS-folk med speciale i clearingmord. Om aftenen den 7. oktober blev Raetzel kaldt ud til et falsk sygebesøg. Petergruppen bildte ham ind, at de var modstandsfolk og havde brug for hjælp til en såret kammerat i Rosenlundsgade. Her dræbte de ham med et skud i nakken.

14. Østerbro 49. Mindeplade, "Karl"

Fra en lejlighed i Østerbro 49 opretholdt en radio-gruppe kontakt til England. Gruppen var flere gange blevet pejlet af tyskerne, men først en uge før befrielsen i 1945 gik det galt. De var 3 mand. En holdt opsyn på vejen. En, Karl August Algreen Møller, kaldet "Karl", stod ved vinduet, medens den tredje, telegrafisten "Bruhn", sendte. Denne gang overraskede de tyske pejlere vagten på gaden. Telegrafisten havde instruks om at forsøge at slippe væk, hvis det gik galt. Det lykkedes ham at blufte sig forbi de tyske vagter ved gadedøren. Karls instruks var, at han skulle skjule senderen. Karl låste sig inde på et loftsværelse, skjulte senderen, og nåede at skrive et afskedsbrev til sine forældre, inden Gestapo sprængte døren og dræbte ham.

15. Løkkegade 4. Mindeplade: "Kjeld"

Her boede modstandsmanden Carlo Wognsen, som i 1945 sad i fængsel hos Gestapo. I lejligheden gav hans søster Lotte husly til modstandsmanden Svend Ulrich Pedersen, "Kjeld", som var med i Platous likvideringsgruppe. 27. januar 1945 lå han i soveværelset og sov, da fire Gestapofolk ankom. Lotte åbnede entredøren helt op, så den dækkede døren til soveværelset og stillede sig foran den, medens Gestapofolkene gennemsøgte lejligheden.

På vej ud ad døren igen kom Gestapofolkene i tanke om, at de ikke havde set soveværelset. De stormede ind igen. Kjeld lå parat med sin pistol og dræbte den første af Gestapofolkene. Den næste blev også dødelig såret. Inde i stuen kom Kjeld i ildkamp med den tredje. Begge blev ramt. Gestapomanden døde senere af sine sår. Hårdt såret slæbte Kjeld sig op på et loftsværelse. Her blev han dræbt af en fjerde Gestapomand. Kjelds lig blev senere fundet i udkanten af Aalborg med hovedet bortsprængt.

En dør fra lejligheden med skudhuller udstilles på Aalborg Historiske Museum.

16. Nytorv, Politigården

Under krigen lå politigården i Slotsgade tværs over området, hvor der i dag er p-plads, Nytorv og Føtex. 19. september 1944 kl. 11 slog tyskerne til mod det danske politi. Gestapo, 200 tyske soldater og danske håndlangere arresterede ca. 160 betjente. 111 betjente fra Aalborg og Nørresundby blev sendt til Frøslevlejren og senere videre til kz-lejren Neuengamme ved Hamburg.

17. Jens Bangs Stenhus Mindeplade ved indgang mod Nytorv

Til minde om Christian Den Fjerdes Laug. Lauget blev stiftet den 16. december 1942 i Duus' Vinkælders. Besættelsesstyrkerne fandt stort behag i den stemningsfulde og hyggelige vinkælder og besøgte den i stort tal. Dette harmede byens borgere og for at skabe et fristed for "sande danskere", stiftede man Christian Den Fjerdes Laug og erklærede vinkælderen for et klublokale, hvortil kun medlemmer af lauget kunne få adgang mod fremvisning af et medlemskort. Såvel de tyske som de danske myndigheder måtte godkende de meget specielle vedtægter og regler for medlemmerne.

Jens Bangs Stenhus blev schalburgteret af danske nazister 11. november 1944, samtidig med mange andre bygninger og forretninger i bymidten.

18. Synagogebygningen, Gråbrødregade.

Ødelagdes ved Schalburgtage d. 18. marts 1945. Bygningen fungerede dengang ikke længere som synagoge, men som byarkiv. I dag er der intet tilbage af Synagogebygningen. Det var lokale nazister, der satte ild på bygningen.

19. Skipper Clements gade 2

Her havde de danske nazister, DNSAP, kontor.

4. januar 1945 blev lederen, bilforhandler E. Laursen og hans højre hånd skudt ned uden for kontoret. Det var årsdagen for mordet på Kaj Munk. Nogle dage efter kom clearingmordet. Dyrlæge Møller fra Brønderslev blev fundet dræbt samme sted, som Laursen var blevet skudt.

Læs mere

Erik Lottrup. *Faldskærmsfolk og modstandskampen*. 2008.

Ole Bergh. *Besættelsestidens mindesmærker i Aalborg*. 2002

Hans Gregersen. *Krigens by*. 2009.

Bjarne Wagner-Augustenberg. *Når solen synker – beretningen om opgøret med besættelsestidens landsforrædere*. Forlaget Rebild 2004.

www.nyhistorie.dk